

Ilmastokriisi liikunnan kohtalonkysymyksenä

Kuinka liikuntakasvattajien tulee osallistua kestävän kehityksen edistämiseen?

Teksti: Miia Hautakangas

Ilmastokriisi on vakava uhka liikunnalle ja urheilulle. Liikunnalla ja urheilulla voidaan edistää monin tavoin kestävää kehitystä, jonka keskiössä on turvata maapallon säilyminen tulevillekin sukupolville. Samalla liikunnan ja urheilun epäkohtiin on puututtava. Hyötyjen maksimoimiseen ja haittojen minimoimiseen tarvitaan jokaista liikunta-alan toimijaa. Apua tarjoaa Liikunnan Kehitysyhteistyö Liikkeen kestävän kehityksen verkkokurssi ja liikuntaharjoitteet.

Miten ilmastokriisi ja liikkumattomuuden kriisi liittyvät toisiinsa?

Missä liikut, kun ulkona on +50 astetta? Onko sinun tarvinnut vielä koskaan pohjata tätä?

Tämän kysymyksen äärelle on jouduttu tänä kesänä monin paikoin maailmaa, kun äärimmäisen kuuma helleaalto on koetellut ja rikkonut uusia lämpöennätyksiä. Heinäkuussa Kiinassa mitattiin 52,2 ennätyskuumuus, samalla kun Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa lämpöaalto kipusi monin paikoin 49 asteeseen. Kesäkuu on ollut koko maapallon mittaushistorian

Liikunta on pääväline Liikkeen kehitysyhteistyöhankkeissa. Ilmastokriisin vaikutukset tuntuvat rankimmoin yhteiskunnissa ja väestöryhmissä, joiden valmius varautua ja suojautua ilmastonmuutoksen vaikutuksilta on heikoin. Kuva: Timo Villanen

kuumin kuukausi. Ihmisiä ohjeistettiin välttämään ulkoilua. Julkisia tiloja kuten kirjastoja ja kirkkoja muutettiin nesteytys-aseiksi. Näin kuumat sääolosuhteet ovat hengenvaarallisia kelle tahansa, jos pääsyä tehokkaaseen jäähdytykseen ja riittävään nesteytykseen ei ole. Hengenvaarallinen lämpöaalto on ollut erityisesti heille, jotka menettivät kotinsa ja joutuivat lähtemään pakoon Kreikan saarilla ja Pohjois-Afrikassa alueilla, joissa metsäpalot riehuvat helleaallon syyttämänä.

Liikunnan Kehitysyhteistyö LiikKe on järjestänyt kolmena peräkkäisenä vuonna Suomi Areenassa liikunta ja kestävä kehitys teemaisia paneelikeskusteluja. Viime vuonna aiheena sattui olemaan ”Missä liikut, kun ulkona on +50 astetta?”, joka valitettavasti todentui konkretiaksi myös alueilla lähellä meitä, aikaisemmin kuin

olimme ehkä kuvitelleet.

Suomessa rajulta helleaaltoilta välttyttiin tänä kesänä, mutta asiantuntijat ovat todenneet äärimmäisten sääolosuhteiden lisääntyvän myös Suomessa ihmisen toiminnan aiheuttaman ilmastonmuutoksen seurauksena. Nimenomaisesti helleaallot ja rankkasateet tulevat lisääntymään, mutta erityisesti ilmastonmuutos konkretisoituu meillä lyhempien ja lämpimämpien talvien osalta. Talvikuukaudet lämpenevät nopeammin kuin kesäkuukaudet ja tulevaisuudessa talviurheilua voi olla miltei mahdoton harrastaa eteläisessä Suomessa.

Ilmastokriisi on ihmiskunnan suurin haaste ja sen vaikutukset tuntuvat arjesamme yhä kiihtyvällä vauhdilla. Liikunta on riippuvainen luonnosta ja sen tilasta. Äärimmäiset säätilojen vaihtelut vaikutta-

vat liikunnan ja urheilun harrastamisen mahdollisuuksiin ja turvallisuuteen, joka ilmenee liikuntapaikkojen ja ympäristöjen vaurioitumisena sekä joidenkin liikuntalajien harrastamisen vaikeutena.

Ilmasto on lämmennyt nyt 1,1 asteella, joka häiritsee elämää monin paikoin maailmaa kuten tänä kesänä on nähty. Kansainvälinen ilmastomuutospaneeli IPCC:n (Intergovernmental Panel of Climate Change) tutkimusten mukaan nykyisenlainen kehitys tulee johtamaan jopa 3–4 asteen keskilämpötilan nousuun, joka on jo täysin katastrofaalista. Pariisin ilmastopöytäkirjassa on asetettu tavoitteeksi ilmastomuutoksen globaalien keskilämpötilan nousun rajoittaminen 1,5 asteeseen. Globaali lämpötilan nousu tulee kuitenkin jatkumaan maapallolla niin kauan kuin saavutamme hiilineutraaliuden, joka tarkoittaa fossiilisten päästöjen puskemista mahdollisimman lähelle nolaa tuotanto- ja kulutustapoja muuttamalla.

Liikenne on yksi suurimmista päästöjen lähteistä, jonka hillitsemiskeinoina nähdään erityisesti yksityisautoilun vähentäminen sekä kävelyn ja pyöräilyn lisääminen arjen liikkumistavoissa. Päästöjen rajoittaminen kulutus- ja liikkumistapojen muuttamisessa ovat tekijöitä, joiden ratkaisemisessa erityisesti liikunta-alan ammattilaisilla on ammattitaitoa ja annettavaa.

Nämä tekijät linkittävät ilmastokriisin läheisesti liikunta-alan yhteen ydinmisiin eli liikkumattomuuden kriisin ratkaisemiseen. Arjen hyötyliikunnan lisääminen ja vapaa-ajan viettäminen lähi- ja luontoliikunnasta nauttien, kulutuskulttuurin vastapainona edesauttavat elämäntapaa, joka on niin ihmisen kuin ympäristön hyvinvoinnille kestävä. Liikuntakasvattajat ovatkin avainasemassa kohderyhmiensä motivoinnissa ja kestävien valintojen tukemisessa niin liikkumattomuuden kuin ilmastokriisin ratkaisemisen osalta.

Liikkumattomuuden kriisiä emme kuitenkaan pysty ratkaisemaan, jos ympäristömme muuttuu elinkelvottomaksi.

Liikuntakasvattajat kestävä kehityksen edistäjinä

Liike on toiminut yli 20 vuotta Suomen ainoana liikuntaa päävälineenään käyttävänä kehitysyhteistyöjärjestönä. Olemme edistäneet ja tukeneet koululiikun-

Kestävästi Liikkeelle! -työpaja Lapin AMK:n liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelman opiskelijoille, syksyllä 2022. Kuva: Miia Hautakangas

nan avulla lasten ja nuorten koulunkäyntiä ja sukupuolten tasa-arvoa sekä liikunnanopettajien koulutusohjelmien laadun parantamista itäisessä Afrikassa. Olemme reilut 10 vuotta tuottaneet liikunnallista globaalikasvatusmateriaalia liikunta-alan ammattilaisille Suomessa. Materiaali sisältää kestävä kehitystä käsitteleviä liikuntaleikkejä ja -harjoitteita sekä ”Kestävästi Liikkeelle! – Kuinka toimeenpanna Agenda2030 kestävä kehityksen tavoitteet toteen liikunta-alalla?”-verkkokurssin. Kurssilla opitaan, kuinka liikunta voidaan käyttää Kestävän Kehityksen Agenda2030 tavoitteiden saavuttamiseen ja kuinka tavoitteet toimeenpannaan käytäntöön liikunta-alalla.

Liikunnan ja urheilun merkitys kestävä kehityksen edistäjänä on tunnustettu Yhdistyneiden Kansakuntien (YK) tasolla saakka. Vuonna 2015 käyttöön otetussa ”Agenda2030 Kestävä Kehitys”-toimintaohjelmassa on ilmastomuutoksen hillitseminen yhdenvertaisuuden rinnalla tärkein lähtökohta ja tavoite.

Toimintaohjelma sisältää 17 kestävä kehityksen tavoitetta, jotka liittyvät sosiaaliseen, ympäristölliseen ja taloudelliseen kestävyys. UNESCO on määritellyt 10 kestävä kehityksen tavoitetta, joihin liikunta ja urheilu vaikuttavat merkittävästi ja tehokkaasti. Näitä tavoitteita käsitellään verkkokurssilla.

Liikunta ja urheilu itsessään myötävaikuttavat kestävä kehityksen tavoitteisiin muun muassa edistämällä ryhmien välistä

yhteistyötä, keskinäistä arvostusta ja toisten huomioimista. Erityisen keskeinen rooli liikunnalla on terveyden ja hyvinvoinnin ylläpitämisessä.

Monista positiivista tekijöistä huolimatta liikuntakulttuurin ja toiminnan sisällä on paljon huomioitavaa ja parannettavaa, jotta se olisi täysin kestävä. Liikunnan ja urheilun tulee parantaa ja edistää ympäristön systemaattista huomioimista osana toiminnan suunnittelua. Lisäksi on otettava käyttöön toimenpiteitä, joilla liikunnan aiheuttamat päästöt ajetaan nolaa ja tuetaan kiertotalouden periaatteita. Ympäristönäkökulmien lisäksi kestävä kehitystä tulee huomioida sosiaalisen ja taloudellisen vastuun kautta, erityisesti yhdenvertaisuuden edistämisen osalta.

Liiken verkkokurssi ja globaalikasvatusmateriaalit edistävät liikuntakasvattajien omaa tietoutta kestävä kehityksen huomioimisesta ja edistämisestä alan sisällä ja antaa työkaluja tietouden levittämiseksi omille kohderyhmille. Materiaalit vastaavat koulutustarpeeseen, josta ammentaen jokainen liikunta-alan toimija voi oman toimintansa kautta edistää kestävämpää maailmaa ja liikuntakulttuuria. Samalla varmistetaan se, että tulevaisuuden sukupolvet pystyvät liikkumaan ympäristössä, jossa se on mahdollista.

Kirjoittaja Miia Hautakangas, Liiken globaalikasvatuksen asiantuntija.